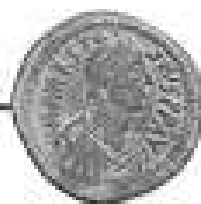

MIKA WALTARI

TÂNĂRUL IOANNIS

Traducere din limba finlandeză și note
de Sigrid Crasnean și Andreea Niță

POLIROM
2020

— Să nu-mi faci rău, mi-a șoptit.

Deodată, am mușcat-o de gât, neștiind ce altceva să fac. A scos un mic geamăt, apoi s-a prăbușit în brațele mele.

Deși o râvneam, știam că n-o iubesc cu adevărat, cel puțin nu destul. Căutasem în ea doar o iluzie, un miraj, o plâsmuire a poftelor mele trezite pentru prima dată. Cu cele mai bune intenții, tatăl ei îmi spulberase visul, îmi arătase adevărul gol-goluț din mine și din Anna. Sufletul era trup și trupul suflet, nu puteau fi despărțite unul de altul. Nu existau îngeri pe pământ, doar bărbați și femei pe care-i unea dorința. În timp ce o îmbrățișam și o mângâiam, tot ce era bun în mine se îndepărta din ce în ce mai mult de ea. Am pierdut-o când am atins-o, și cu siguranță făcusem asta intenționat, tocmai ca să mă eliberez de ea. Dacă aș fi iubit-o într-adevăr, nu aș fi ezitat să accept propunerea tatălui ei.

Am pus mâna pe pieptul ei. A vrut să mi-o dea la o parte, dar n-a făcut decât să ridice privirea melancolică și să șoptească:

— Mă bagi în iad.

Simțindu-mă și eu vlăguit, i-am dat drumul și am rămas în picioare lângă ea, fără s-o privesc.

— Ești rău și crud, mi-a spus. De ce nu te-ai dus când te-am rugat? Doar nu ți-am făcut nici un rău. De ce mă urâști?

A pipăit urma pe care dinții mei i-o lăsaseră pe gât și a început să suspine încet.

— Mi-e frică de tine. Frica mea e dulce însă. Mă faci să sufăr. Dar suferința e dulce. Ce lucru groaznic mi-ai făcut de nu mai sunt eu și mi-e rușine de mine?

I-am răspuns cu deznădejde:

— Chiar așa, Anna?

— Chiar așa. Și nu-mi vei da niciodată pace, chiar dacă pleci. Nu mai sunt curată. Trupul meu nu mai e curat. Gândurile mele nu mai sunt curate. Chiar dacă le-am iubit, buzele și mâinile tale m-au osândit pentru tot restul vieții. Ce-i cu mine? M-ai îmbolnăvit. Capul îmi arde. Rămân fără aer.

Am întins mâna, dar ea s-a retras speriată.

— M-am purtat greșit cu tine, Anna. Mă poți ierta dacă plec și nu mai vin?

— Nu, nu! a strigat ea cu groază. Nu pleca! Nu, nu ai greșit deloc. Sunt eu o proastă și nu știu multe despre viață. Sărută-mă dacă vrei, dar nu mă părăsi.

M-a cuprins ispita și mi-am spus: dacă tot nu cred în nimic, am acum ocazia să-mi pun necredința la încercare. Dacă nu cred în nimic, binele și răul sunt doar niște cuvinte, iar omul își croiește singur destinul, bun sau rău. De ce să nu încerc să fiu absolut rău și să profit de slăbiciunea cu care mi se oferă? Peste câteva zile vom fi plecat deja și, orice-aș face, n-ar veni nimeni după mine să răspândească vestea. Dacă nu ești capabil să fii absolut bun, atunci fii cel puțin absolut rău.

Cuprins de durere și de rușine, am întrebat-o:

— În seara asta, după ce se culcă tatăl tău, îmi vei deschide ușa dacă bat?

— Nu, mi-a răspuns înspăimântată, nu-mi poți cere una ca asta.

Nu mă așteptam să opună rezistență. Mi-era silă de mine, dar i-am spus:

— Nu mi-ai vorbi așa dacă m-ai iubi destul.

M-a privit ca o căprioară rănită și a șoptit:

— Cine ești tu de fapt? De ce mă ispitești? E păcat.

— Tu mă ispitești, i-am răspuns aspru. Dar fie cum vrei tu. Plec și nu mă mai întorc.

Am lăsat-o și am ieșit trântind ușa de furie. A fugit după mine și m-a ajuns la colțul străzii.

— N-are rost să mă urmărești, i-am spus. Ce mai vrei de la mine? Mă săcăi.

— Te urăsc! Dumnezeu te va pedepsi. Ar trebui să te înjunghii și apoi să mă înjunghii și pe mine. Dar vino în noaptea asta, dacă vrei. Poate că așa voi avea pace.

M-am întors pe corabie, amețit de parcă băusem și disprețuindu-mă atât de mult, încât aș fi vrut să fiu mort. Privind în gol, o revedeam pe Anna ingenuncheată lângă mine în biserică, în timp ce corul cânta angelic. Care era realitatea? Tandrețea mea oarbă, dorința mea de a fi bun cu toată lumea? Sau, din contra, pofta întunecată care clocotea înlăuntrul meu, acea ispita care mă îndemna s-o forțez pe Anna și s-o umilesc? Mă treceau valuri de căldură și de frig, rând pe rând. Mi-era

rău. Se făcuse întuneric. Luna răsărea, argintând colinele și clădirile orașului. Mă holbam la apa neagră și știam că sunt mai prejos decât un criminal dacă mă duc la ea cu răceală, fără s-o iubesc. Știam însă și că ea așteaptă, la fel de disperată, la fel de nefericită ca mine.

Luna se înălța pe cer. Se întunecase de-a binelea. În port domnea liniștea. Eram singur pe lume. Dumnezeu era în mine. Totuși, pentru prima oară, știam că și diavolul e. Mândria teribilă și voluptatea cunoașterii îmi arătau că Prințul tenebrelor e în mine. Cerul și iadul erau în propria mea inimă. Alegerea îmi aparținea. Muritorul de rând făcea bine sau rău după cum simțea, supus greșelii, oscilând între cele două. Stătea în puterea mea să fac rău cu sânge-rece, intenționat. Era un păcat pentru care nu exista iertare, un păcat absolut.

Mi-am adus aminte de ce-mi spusese doamna Doroteea, că puteam trezi iubirea altora fără să o simt și eu. Multe din experiențele mele fuseseră astfel, dar până atunci avansurile nerușinate ale femeilor nu-mi stârniseră decât dezgustul. Nu știusem nimic despre iubire. Numai după ce am întâlnit-o pe Anna am simțit chinurile patimii și am descoperit ce putere aveam asupra altora. Era o plăcere îngrozitoare să domini pe cineva și să-l împingi la ceea ce educația, credința și conștiința îi spuneau că e un păcat. Dacă aveam însă într-adevăr această putere, atunci de ce să n-o cultiv, cum unii se antrenau cu spada sau cu arcul, alții își dezvoltau oratoria influențându-i pe semenii lor, iar alții studiau legea ca să poată face din lucrul greșit unul just.

Astfel de idei îmi treceau prin minte. În același timp, dezamăgit și nemângâiat, cugetam la puritatea inefabilă a bucuriei pe care o simțisem atunci când buzele mele le-au atins pentru prima dată pe cele ale fetei acesteia inocente, mă gândeam cât de repede fusese bucuria sufocată de o dorință amară și întunecată. Nu era vina Annei, era a mea. Nu știusem să-mi mențin iubirea mai presus de pofta carnală, care nu-mi trezea decât rușinea și dezgustul. Cererea nemiloasă pe care i-o adresasem reflecta dorința amară de-a o pedepsi pe ea pentru ceea ce eu însumi nu eram capabil să simt. Ea era prada mea, tremurând de frica mea. Acționasem rău. De ce să-i fac și mai mult

rău? Ce bucurie, ce beneficiu puteam să obțin, când știam deja ce putere am asupra ei?

Mă uitam fix la apa neagră și un fior mi-a zguduit tot trupul. Noaptea a trecut și nu m-am dus să bat la ușa ei. Nu voiam să mă leg nici de bine, nici de rău. Am rămas la jumătatea drumului, pentru că eram încă tânăr.

Câteva zile mai târziu, doctorul Cusanus a venit la bord să mă caute.

— Pe unde umbli? a întrebat el nerăbdător. Cine-ți plătește leafa? Trebuie să mă însoțești la palat și să stai în spatele meu, pentru că am fost ales să-i vorbesc împăratului ca să punem capăt amănărilor. De nu, vom pieri cu toții în furtunile din timpul iernii sau călătoria va fi amânată până la primăvară, când nu va mai fi papa să ne întâmpine. Pune-ți cele mai bune veșminte, piaptănă-ți părul și împrumută ceva decent de pus pe cap.

L-am asigurat că îl așteptasem în fiecare dimineată în fața locuinței episcopilor ca să-mi ofer serviciile, dar, spre marea mea dezamăgire, el însuși mă respinsese.

— Nu am alte haine în afară de cele de pe mine, am adăugat. Ați fi observat dacă v-ați fi aplecat și spre treburile lumești în loc să cugetați atâta la emanații și eoni, la infinit și fără-nceput, până vă doare capul.

A regretat pe loc că mă certase, pentru că era un om calm și blând. Mi-a cerut iertare și a spus:

— În jurul teologiei mistice a grecilor plutesc resturi de erezii neoplatonice, gnostice și maniheiste, astfel că nu văd pădurea de copaci. Drept să spun, dragă Ioannis, măgarul pe care l-am primit spre folosință, în ciuda hamurilor de argint, e atât de încăpățânat și nesupus, încât trebuie să vii să-l mâni, altfel mă voi face de rușine în fața grecilor. Nu-mi pasă de reputația mea, aș prefera să merg pe jos ca sfinții apostoli, dar e vorba despre reputația Bisericii, pe care o reprezint nedemn. Servitorii greci din slujba noastră refuză să mâne măgarul prin oraș, spunând că asta nu face parte din sarcinile lor. Sunt mai aroganți decât împăratul lor și, tot auzind cum își bat joc de obiceiurile noastre, în curând n-am să mai știu cum să tai carnea sau să țin pâinea.

Propunerea lui nechibzuită m-a îngrozit.

— Așa vă arătați recunoștința? am strigat. Mă faceți servitor la grajduri, deși m-am străduit din răsuputeri să vă fac respectat, în ciuda secretarilor episcopilor, care mă împung cu coatele! Ce credeți că vor zice despre mine dacă mă văd mânănd un măgar pe stradă? Vi s-au întunecat mințile de la prea mult gândit dacă-mi propuneți așa ceva.

Ochii i s-au umplut de lacrimi și deja își frângea mâinile rușinat, pentru că și-a dat seama cât de neplăcută era propunerea lui pentru orice tânăr preocupat de reputația sa.

— Nu îndrăznesc să urc în spatele acestui măgar netrebnic dacă nu e nimeni care să-l tragă. Am căzut deja de pe cal și am piciorul slăbit. Iartă-mă, Ioannis, te voi răsplăti negreșit. Nimeni nu se va îndoi de rangul tău dacă vii cu mine și stai în spatele meu cât vorbesc. Vom împrumuta o haină cu pulpane aurii și pantaloni și pălărie roșii. De altfel, amicul tău Phrantzes a întrebat pe unde te ascunzi, mirat că nu te-a mai văzut după ce am sosit. Poate că îl vei întâlni la Vlaherne. În ceea ce mă privește, poți face orice poștești după audiență. Mă voi întoarce cu plăcere pe jos și voi lăsa animalul acesta blestemat în voia sortii.

M-am gândit la avantaje și dezavantaje. Lucrul nu-mi făcea plăcere, însă maestrul avea ochii plini de lacrimi și-mi cerea ajutorul, așadar mi-era imposibil să-l refuz. Însă mândria nu-mi permitea să mă împopoțonez cu țoale împrumutate ca să rivalizez cu pajii și gărzile palatului.

— Nu, am spus, cumpărați-mi numai o tunică nouă, așa e corect. Nici dumneavoastră nu purtați altceva în afară de haina neagră și boneta de doctor. Ținuta neagră de scrib are suficientă demnitate pentru mine. Veșmintele aurite și catifeaua sunt pentru cei lipsiți de substanță. Să mergem la palatul imperial precum Diogene, căruia mantia găurită îi ascundea cu greu goliciunea. Astfel ne vom face mai bine remarcați și prețuiți într-un loc sătul de bogăția veșmintelor.

În grădinile din Vlaherne domnea deja toamna mohorâtă. Din ce înțelesesem, audiența avea loc la cererea împăratului: el voia să le spună apoi episcopilor lui sosiți în oraș că delegația latină îl presează să fixeze data plecării. Cei care veneau

din orașe aflate sub stăpânire turcă se temeau că turcii o să limiteze libertatea religioasă a grecilor. Murad declarase că începerea negocierilor privind uniunea cu latinii reprezintă, în ochii săi, un act ostil din partea împăratului și a Bisericii. Discordia dintre membrii Bisericii Catolice a ieșit iarăși la iveală. Începerea negocierilor nu urma decât să-i enerveze pe turci, pentru că majoritatea conciliului nu ar fi fost de acord cu uniunea, chiar dacă papa, cardinalii și episcopii săi ar fi aprobat-o. Însă celor din jurul împăratului li s-a dat de înțeles că, dacă acestuia i se explicau hotărâtor efectele amânării plecării, atunci ar fixa data și ar pune capăt tuturor discuțiilor și intrigilor inutile.

Am pornit, așadar, cu doctorul Cusanus pe măgar, conducându-l prin Constantinopol. Spre marea mea încântare, orgoliul i-a făcut pe colegii săi episcopi să poftească și ei la asemenea mijloc de transport și și-au pus scribii să le mâne măgarii. Cu capul plecat și fața roșie de rușine, bărbații aceștia îngâmfați se plimbau pe stradă trăgând de căpăstrul măgarilor. Nu-mi dădeam seama dacă stârnesc amuzamentul sau respectul populației din Constantinopol pentru că nu puteam să mă uit. Măgarul doctorului Nicolaus era într-adevăr îndărătnic și nu-mi era deloc ușor să-l trag.

Audiența a avut loc în sala de ceremonii și mare mi-a fost satisfacția când am lăsat măgarul în grija celorlalți secretari și l-am urmat pe doctorul Nicolaus înăuntru. Ținând respectuos textul discursului său în mâini, am trecut pe lângă gărzile frumos înveșmântate. Pereții sălii și coridoarelor erau din marmură lucioasă, porfir și lapislazuli. Podeaua era acoperită cu covoare scumpe, chiar dacă uzate. Lămpi superbe atârnavă din tavan, dar audiența avea loc ziua pentru a economisi uleiul și lumânările. În palat era foarte frig. Nu existau alte mangaluri în afara celor două aflate de o parte și de alta a tronului imperial. Acesta era decorat cu aur și împodobit cu vulturul cu două capete. Nu venise multă lume, dar fiecare purta haine de sărbătoare conform rangului și toți stăteau întocmai în locul care li se cuvenea. Ne-au arătat și nouă unde să ne așezăm și mi s-a permis într-adevăr să stau în spatele doctorului Nicolaus. Prințul Constantin a venit însoțit de Phrantzes și s-a așezat